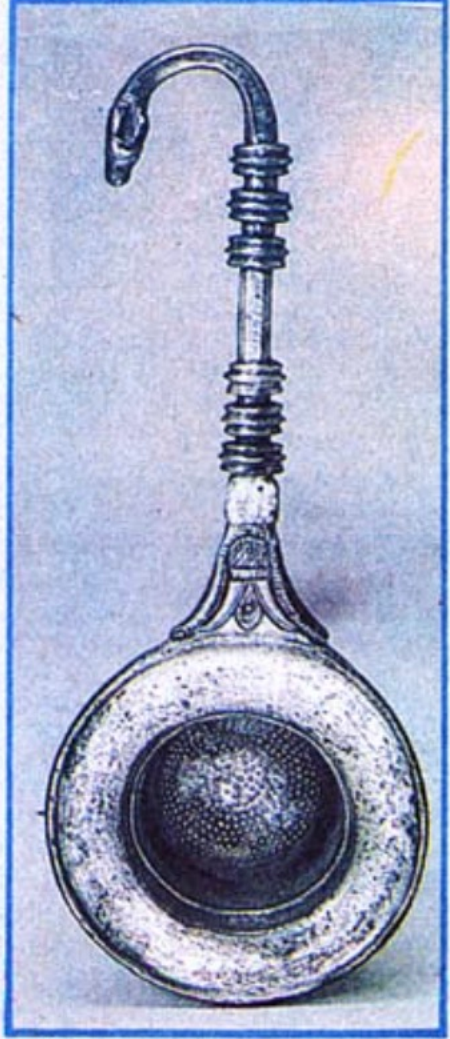

Gümüş kap Alabastron denilen bu vazo biçimi kap, estetik yönden görülmemiş nitelikte. Karun hazinesinde bulunan bu eserin üzerinde horoz biçimleri, bir boğaya saldıran aslanlar, savaşan askerler ve geyik figürleri var.

Süzgeçli şarap kâsesi Karun hazinesinden eşsiz bir parça daha. 217 gram ağırlığındaki bu gümüş kepçe ile şarap süzülüyor. Bu kepçenin aynı nitelikte olmasa da benzerleri, British Museum'da bulunuyor.

Karun hazinesini satan adam: ALİ BABA

ÖZGEN ACAR

- Resmi belgelere göre, İkiztepe'de bulunan tarihi eserlerin gizlice yurt dışına kaçırılmasında rol oynayan İzmir'de eski eser ticareti yapan Ali Baba adıyla tanınan "Ali Bayırlar"...
- Halen İzmir'de hasta yatan Ali Bayırlar, "Böyle bir olayı hatırlamıyorum. Ben kazandığımı bugün devletime veriyorum. Üç katlı bir okul yaptırıyorum. Bir doğumevi ve ek hastaneye binası yaptıracağım" dedi

HABERİ 14. SAYFADA

Resmi belgelere göre Karun hazinesinin yurt dışına kaçırılmasında rol oynayan Ali Bayırlar.

KARUN hazineleri" olarak tanımlanan 189 parçalık Lidya altın ve gümüş eserlerinin Amerika'ya kaçırılmasında başrolü "Ali Baba" oynadı. Yirmi yıl önce Uşak yöresindeki kaçak kazılardan çıkan hazineyi köylülerden satın alan ve Amerikalı antika kaçakçısı Yahudi asıllı John J. Kleiman'a satarak yasa dışı yollardan Türkiye'den kaçırılmasına neden olan "Ali Baba"nın kimliğini açıklıyoruz: İzmirli antika tüccarı Ali Bayırlar...

New York Metropolitan Sanat Müzesi yetkililerinin "Türkler bu eserlerin kendi ülkelerinden yasa dışı yollardan kaçırıldığını kanıtlasınlar geri verelim..." yolundaki istekleriyle ilgili en önemli ikinci kanıtımızı bugün açıklıyoruz.

Herkes söz ediyor

Uşak ilinin Mıdıklı köyündeki Toptepe ya da Haylaztepe olarak bilinen bir anıtmezarda İ.Ö. 6. yüzyıla ait Lidya hazinesinin bazı eserlerinin bulunduğunu daha önce bildirmiştik. "Ankaralı Ahmet" olarak tanınan Ahmet Bülbul ve dört arkadaşının bulunduğu bu eserleri, köylerine yakın Yenişehir bucağında Selim Ağa olarak tanınan Selim Coşkunoglu aracılığı ile İzmir'de "Ali Baba" adlı bir antika tüccarına sattıklarını belirledik.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Göre bucağında İkiztepe'deki yığma mezarı kaçak kazan on kişilik grubun bulunduğu hazineyi Durmuş Ersoy'un kendi oğlu ve damadı ile birlikte Coşkunoglu aracılığı ile yine "Ali Baba"ya sattıklarını ve bu kez işin içine "Bir Yahudi"nin de karıştığını saptadık. Ancak her iki olayda da görgü tanıkları "Ali Baba"nın soyadını, açık kimliğini ya da adresini vermediği gibi hayatta olup olmadığını bile söylemiyorlardı. Olayın üzerinden 20 yıl geçmiş olduğu için "Ali Baba"nın yaşama-dığı da düşünülebilirdi. Bu işte aracı olanların bir bölümü de hayattan ayrılmışlardı.

Bir dost öğüdü

Ancak görgü tanıklarının ve "ayakçı" denen ve bugün dahi köy köy dolaşıp "antika" toplayan kişilerle yaptığımız görüşmelerde "Ali Baba"nın kimliğinin özellikle verilmeyişinden, kendisinin yaşadığına kanaat getirdik.

Karun hazinesini satan adam: Ali Baba

"Ali Baba"yı önce Uşak'a yakınlığı nedeniyle İzmir'de aramaya karar verdik.

Bu incelemeyi yaparken bir "dost" köylü, tarlasında bulduğu herhangi bir antika para ya da mücevheri önce ilçedeki kuyumcuya, eğer ilçedeki kuyumcu yoksa saatçiye, o da yoksa tuhafiyeciye gösterir. Ören yerlere yakın kuyumcular ile onların iş yaptığı İzmir'deki kuyumcular ve İstanbul'da Kapalıçarşı esnafının bir bölümü Türkiye'de antika kaçakçılık zincirinin en önemli halkalarıdır. Onun için "Ali Baba'yı kuyumcularda ara" demişti.

Ben de önce İzmir'in ünlü Kuyumcular Çarşısı'nda adı "Ali" olan kuyumcuları aradım. İzmir'in Kuyumcular Çarşısı'ndaki çırakların dahi ağzı Genelkurmay'ın kozmik bölümlerinde çalışanlar kadar sıkıydı; Ali hakkında hiçbir meslektaş, herhangi bir bilgi vermek istemiyordu.

Ancak, İzmirli meslektaşlarım bu ketumiyeti bozarak iki Ali'nin soyadını verdiler. Biri "Sökeli" diye tanınan Ali Erkal, öteki Ali Bayırlar'dı.

İzmir Emniyeti'ne başvurarak son 25 yılın tüm antika kaçakçılığı olaylarında müsadere tutanaklarını ve kayıtlarını inceledim.

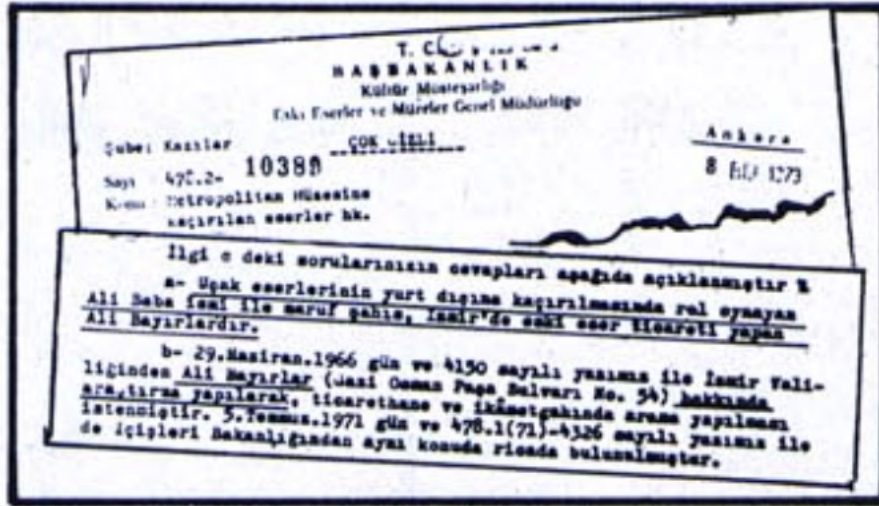
İlk anda önemli kuşkuyla "Sökeli Ali" topluyordu. İzmir'deki dostlarına göre Ali'nin kızı bir İngiliz ile evliydi ve Almanya'da bir kuyumcu dükkânı vardı.

Sökeli Ali'yi (Erkal) Kuyumcular Çarşısı'ndaki dükkânının ikinci katında, Milliyet'in "Osmanlı Şehirleri" adlı kitabını okurken buldum. Alt katta her türlü ziynet eşyasının satıldığı bir kuyumcu dükkânının ikinci katı bir kütüphane görünümündeydi. Kitapların tümü antika paralar ya da sanat tarihi ile ilgiliydi.

Ali Erkal'a kendisinin Uşak'ta bulunan Lidya hazinesinin kaçırılmasıyla suçlandığını söyleyince, bana şunları söyledi:

"Ben olayları az-çok biliyorum. O zaman Uşak'a gittim. İkiztepe'yi bile gördüm. Bana da haber saldı-

- Resmi belgelere göre İkiztepe'de bulunan eserlerin yurt dışına kaçırılmasında rol oynayan, İzmir'de eski eser ticareti yapan Ali Baba adıyla tanınan "Ali Bayırlar"...

Resmi belge Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'ndan Dışişleri Bakanlığı'na yazılan yazıda eserlerin yurt dışına kaçırılmasında rol oynayan "Ali Baba" adlı kişinin Ali Bayırlar olduğu belirtiliyor.

lar, gidip satın almam ve fiyat vermem için. Ancak, ben bu malları almadım. Ancak size kesinlikle şunu söyleyeyim, Yahudi John J. Klejman'ı tanırım. Çeşitli kereler İzmir'e geldi. İzmir'in Büyük Efes Oteli'nde kaldı. Kendisiyle çok konuştum. Söylediği gibi bu eserleri kıta Avrupasında değil, bizzat kendisi İzmir'e gelerek satın aldı. Ama benden değil... Benim o yıllarda antika ticareti yapabilmek için ruhsatım vardı. Çok mal aldım, sattım, ama bu işte ben yokum..."

Daha sonra ikinci "Ali"yi aradım. Kuyumcular Çarşısı'ndaki dükkânının demir kepengi kapalıydı; içerideki eşya, resmi muhasebe defterleri dağınıktı.

Kendisini Hatay semtindeki evinin üst katında hasta buldum. Kapıda kullanılmadığı anlaşılan iki Amerikan arabasının üzeri tenteyle örtülüydü. Evinin içi antikacı dükkânının dağınıklığı ile aynı görünümdeydi. İyi bir avcı olarak da tanınan Ali Bayırlar'ın zengin tüfek koleksiyonu önünde oturarak kendisini bu kaçakçılık olayında "başrolü" oynamakla suçladığında, ilk yanıtı kendisinden önce beni merak ve kuşkuyla izleyen eşinden aldım:

"Biz bu işlere neden karışalım? Bizim paramız, pulumuz var. Kardeşim bunların hepsi iftira... Bakın eşim çok hasta... Üzmeyin onu...(!)"

● Yunanca bilenler...

Gerçekten bir zamanların "Ali Baba"sı yaşlanmıştı, iyiden iyiye hastaydı. Pijamalarının içinde, önündeki rejim yemeğini yiyordu. Kalp hastasıydı. Ayrıca şekeri ve si-

rozı vardı. Dolaşım bozukluğundan şikâyetçiydi.

Ali Bayırlar Yunanistan kökenliydi. Gümölcine'de İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düşmüş ve 1951'de Türkiye'ye geldiğinde kendine verilen toprağı reddedip, "Ben İzmir'de ticaret yapacağım" diyerek bu kente yerleşmişti. Dolaşısıyla Yunanca bilgisi ile öteki antikacı ve ayaktakımına üstünlük kurmuştu.

Bayırlar yaşam öyküsünü kısaca anlattıktan sonra şunları söyledi:

● Hayirsever

"O devirlerde, yani 1960'ların sonunda bu işler serbestti. Benim de antikacılık ruhsatım vardı. Bir yığın şey aldım, sattım; esas işim mobilyacılıktı. Sonra işi halıcılığa ve eski esere çevirdim. Şu anda bende antika halı ve kilim koleksiyonu kimsede yok. Alt kat halı ile dolu... Ancak suçlamanla ilgili böyle bir olayı hatırlamıyorum. Ben böyle işlere karışmadım. Fakat sana şu kadarını söyleyeyim. Ben kazandığımı bugün devlete veriyorum. Çoluk çocuğum olmadığı için şu anda üç katlı bir okul yaptırıyorum. 45 milyon lira harcadığım bu okulu devlete bağışlayacağım. Bu okul işi bitince bir de doğumevine bağış olarak ek hastane binası yaptıracağım. Size açıklayacak başkaca bir şeyim yok..."

Antika tüccarı "Ali" ile yaptığımız bu görüşmede "Baba" ortaya çıkmıştı. Ama daha sağlam, daha geçerli resmi bir kanıt gerekiyordu.

● "Çok Gizli"

belgedeki gerçek

Bu kanıtı da uzun bir aramadan sonra bir rastlantı sonucunda bulduk. 8 Eylül 1973 tarihli Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı'nın "Çok Gizli" damgasını taşıyan bir belgesinde istediğimiz kanıt ortaya açık seçik olarak konuyordu.

Kültür Müsteşarlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün (478.2-10389) sayılı "Çok Gizli" yazısında şöyle deniyordu:

"Burhan Tezcan'ın (bugün emekli) Von Bothmer (müze sorumlusu) ile yaptığı görüşmede Von Bothmer Uşak çevresinden kaçırılan bu eserlerin, Ali Baba adı ile maruf bir şahıs tarafından yurt dışına kaçırıldığını ve bu eserleri New York'ta bilhassa Anadolu üzerin-

de çalışan antikacı John J. Klejman adlı şahsın aldığıını..."

Bu belgeden şu sonuç ortaya çıkıyordu:

1. Klejman müzeye eserler hakkında doğru konuşmuş ve eserlerin geldiği yeri açıkça söylemiş ve Ali Baba'nın kimliğini bildirmişti.

2. Müzenin en yetkililerinden Dietrich von Bothmer de sözlü olarak Eski Eserler ve Müzeler eski Genel Müdür Yardımcısı Burhan Tezcan'a Türkiye'de hazineyi satan kişinin adının "Ali Baba" olduğunu söylemişti.

3. Bu durumda köylülerin bana söyledikleri "Ali Baba" ile Amerikan kaynaklarının söylediği "Ali Baba" arasında tam uyum sağlanıyordu.

4. Müze sorumlusu bunu Türk yetkiliye sözlü de olsa açıklamakla, bunların Türkiye'den getirildiğini açıkça kabul etmiş oluyordu.

Bütün sorun bu "Ali Baba" kimliğini bulmaya kalmıştı. Söz konusu "Çok Gizli" yazının ikinci sayfasını çevirdiğimizde şu satırlar, gerçeği inkâr edilmez biçimde açıkça ortaya koyuyordu:

"a- Uşak eserlerinin yurt dışına kaçırılmasında rol oynayan Ali Baba isimli maruf şahıs, İzmir'de eski eser ticareti yapan Ali Bayırlar'dır.

b- İzmir Valiliği'nden Ali Bayırlar hakkında araştırma yapılarak, ticarethane ve ikametgâhında arama yapılması istenmiştir..."

"Çok Gizli" bu yazıyı zamanın Devlet Bakanı İsmail Hakkı Tekinel imzalamıştı. Böylece 2600 yıl toprak altında ve 18 yıl müzenin deposunda gizli kalan Lidya hazinesinin Türkiye'den kaçırılışı ile ilgili zincirin son halkası da tamamlanmış oldu.

Yarın: Son kanıt.
